
Recenzovaný článek

Zapojení Ruské federace do konfliktu na východní Ukrajině v období duben 2014 – únor 2015 (1. část)

Russian Involvement in the Conflict in Eastern Ukraine Over the Period April 2014 - February 2015 (Part 1)

mjr. Ing. Tomáš HALAČKA

Abstrakt: Tento příspěvek se zabývá vybranými aspekty válečného konfliktu na východní Ukrajině v Luhanské a Doněcké oblasti v období duben 2014 až únor 2015 (dále jen „konflikt“). Práce je koncipována do dvou samostatných článků (částí), které na sebe navazují.

První článek je tvořen úvodem, teoreticko-metodologickou a analytickou částí, která je ukončena dílčím shrnutím, charakterizujícím hlavní rysy zapojení Ruska do konfliktu. Teoreticko-metodologická část se zabývá terminologií, obecným přístupem Ruské federace k bezpečnostní politice a možnostem jak konflikt zkoumat. Analytická část je rozčleněna do dvou podkapitol. První je věnována identifikaci pravděpodobného hlavního cíle Ruské federace v konfliktu, druhá podkapitola hodnotí fáze ruského zapojení.

Abstract: This study deals with selected aspects of the conflict in Eastern Ukraine in Luhansk and Donetsk region in period of April 2014 – to February 2015. Study is divided in two subsequent articles.

The first article consists of introduction, theoretic-methodological part, analytical part and short summary, which defines main features of Russians engagement in the conflict. Theoretic-methodological part deals with terminological, theoretical and methodological background of analysis, including generally approach of Russian federation to security policy. Analytical part is divided in to the two partial chapters. The first deals with main Russian objective in the conflict. The second deals with the phases of Russian engagement.

Klíčová slova: Konflikt na východní Ukrajině; možnosti zkoumání konfliktu; cíl Ruské federace v konfliktu; zapojení Ruské federace do konfliktu a jeho fáze.

Keywords: Eastern Ukraine Conflict; Possibility of Research of The Conflict; Main Goal of The Russian Federation in the Conflict; Engagement of the Russian Federation in the Conflict and its Phases.

Úvod

Dosud neukončený konflikt mezi ukrajinskou vládou a tzv. proruskými separatisty v Doněcké a Luhanské oblasti na východě Ukrajiny (Donbas) byl v hodnoceném období předmětem řady nejasností. Zveřejňované informace a názory byly často útržkovité, protichůdné, případně zjevně zaujaté pro nebo proti jednomu z primárních aktérů konfliktu. Snahy o věcné a úplné zhodnocení konfliktu na Donbase v průběhu jeho horké fáze, to jest v období mezi dubnem 2014 a únorem 2015, narážely na řadu překážek. Zásadní úlohu v tomto sehrála informační kampaň (válka), kterou proti sobě jednotlivé strany vedly.

Právě problematika aktérů konfliktu se stala klíčovou otázkou. Přesněji řečeno, hlavní otázkou bylo to, zda, jak a do jaké míry je do bojů na Donbase zapojena Ruská federace. S tím, jak konflikt pokračoval, byla ruská angažovanost v konfliktu stále více zřejmá. Oficiální ruský postoj, který toto zapojení vytrvale odmítal, společně s informačními operacemi, které Ruská federace permanentně vedla, však způsobily, že byl rozsah ruského zapojení do konfliktu často podceňován, či přímo marginalizován. Postupně se sice ve veřejném prostoru začaly objevovat stále věrohodnější informace a analýzy, které přinášely dílčí důkazy o přímém vojenském zapojení Ruska do bojů na Donbase, ale v rámci tohoto tématu, dle mého názoru, panuje stále ještě jakési kouzlo nevyřčeného. Navíc v tomto směru postrádám v české bezpečnostní diskusi rozsáhlejší, široce zaměřený materiál, který by toto stále velmi aktuální téma zpracoval s akcentem na vojenské aspekty, ať již taktického nebo operačního charakteru.

V únoru roku 2015 bylo mezi bojujícími stranami dojednáno příměří, všeobecně označované dle místa podpisu dohod jako Misk II¹. Tento časový odstup je dle mého názoru již dostatečný k tomu, aby bylo možné takovouto analýzu, či možná lépe utřídění a shrnutí poznatků provést. Tím spíše, že v době redakčního zpracování tohoto příspěvku přiznal vojenský zásah na Ukrajině také ruský prezident Vladimír Putin.²

Cílem a ambicí tohoto materiálu je tedy provést přehled vybraných teoretických, vojenských a případně vojensko-politických východisek, zkušeností a souvislostí, který by mohl sloužit vojenské veřejnosti a zájemcům o bezpečnostní problematiku jako srozumitelný a dostupný nástroj pro podporu studia konfliktu, a zároveň by přispěl k diskusi o možném využití těchto zkušeností v Armádě České republiky.

1 Tyto dohody sice nejsou ani jednou ze stran zcela dodržovány a příměří je poměrně často vzájemně porušováno, ale příležitostně bojové akce již nemají původní dynamiku a získaly spíše statický charakter, tj. nevedou k zásadním změnám v dosažených pozicích.

2 KREMLIN.RU. Russia Calling! Investment Forum In: en.kremlin.ru [on-line]. 2016 [cit. 2016-10-29]. Dostupné z: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/53077>

TEORETICKO-METODOLOGICKÁ ČÁST

1. Terminologie, teoretická a metodologická východiska

1.1 Terminologie

V souvislosti s postupem Ruské federace v konfliktu na východní Ukrajině se v médiích i odborných kruzích vžila řada výrazů, které nejsou dosud jednoznačně chápány, ani definovány, a jejichž ad hoc používání může vést k řadě nedorozumění. Cílem mého definičního úsilí tak bylo pojmenovat níže uvedené činnosti a kategorie neutrálně, tedy bez účelového, či emocionálního zatížení, a zároveň objektivně, v rámci zjištění, ke kterým jsem v průběhu zpracování tohoto příspěvku došel.

Taktikou omezené podpory povstaleckého boje je v této práci myšlena činnost, kdy je skutečným či zástupně vytvořeným povstaleckým skupinám (silám) poskytována taková neoficiální materiální lidská podpora, která umožňuje podporovaným skupinám vést bojovou činnost, jejímž cílem je udržení stávajících pozic nebo dosažení pozic potřebných pro zabezpečení získaných území. Vzniklá situace následně umožňuje vytvoření výhodných podmínek pro vyjednávání na vyšších úrovních, ať již vojenských, nebo politických.

Smyslem této taktiky není dosáhnout rozhodujícího vojenského vítězství jako podmínky ukončení konfliktu, ale naopak vytvořit stav, kdy je možné konflikt kdykoliv aktivovat dle potřeb aktéra podporujícího povstalecké skupiny do doby, než dojde k dosažení jeho cílů.³

Tato taktika byla v konfliktu uplatňována Ruskou federací v rámci podpory tzv. povstaleckého hnutí proti ukrajinské vládě. Způsob provádění výše uvedené taktiky musí být velice operativní a zároveň promyšlený. Bezohledný a urputný, ale zároveň disciplinovaný v případě, že dojde k rozhodnutí omezení nebo zastavení podpory.

Povstalci (separatisty) jsou v této práci myšleny osoby (skupiny osob), které se v popisovaném konfliktu účastnily bojů na straně proruských sil a které pocházejí z oblastí východní Ukrajiny, případně se na východní Ukrajinu přesunuly z jiných oblastí Ukrajiny po útěku prezidenta Janukovyče do Ruské federace a zformování vlády premiéra Jaceňuka v únoru 2014.⁴

Jako proruští **dobrovolníci** jsou v této práci označovány osoby, které se na základě dobrovolného rozhodnutí účastnily konfliktu na straně proruských sil. Ke svému rozhodnutí mohly být stimulovány a organizačně podporovány aparátem Ozbrojených sil Ruské federace.

Ozbrojenými silami Ruské federace (OS RF) jsou v této práci myšleni příslušníci Ozbrojených sil Ruské federace, kteří zasáhli do popisovaného konfliktu. Zapojení Ozbrojených sil Ruské federace do konfliktu mělo nejrůznější formy. Charakteristická byla především snaha skrývat původ jednotek účastnících se bojů. Příslušníci OS RF

³ JUDGE, Paul-Quinn. Russia's Mixed Signals on Eastern Ukraine. In: <http://www.neweasterneurope.eu> [on-line]. 2016 [cit. 2016-09-09]. Dostupné z: <http://www.neweasterneurope.eu/interviews/1892-russia-s-mixed-signals-on-eastern-ukraine>

⁴ THE ECONOMIST (1), The February revolution. In: www.economist.com. [on-line]. 2014 [cit. 2016-09-08]. Dostupné z: <http://www.economist.com/news/briefing/21597974-can-ukraine-find-any-leaders-who-will-live-up-aspirations-its-battered-victorious>,

byli v rámci informační kampaně také často označováni jako dobrovolníci nebo vojáci na dovolené.⁵

Proruskými silami jsou v této práci myšleni veškerí jednotlivci a skupiny bojující v konfliktu na proruské straně. Zahrnují povstalce (separatisty), dobrovolníky a Ozbrojené síly Ruské federace.

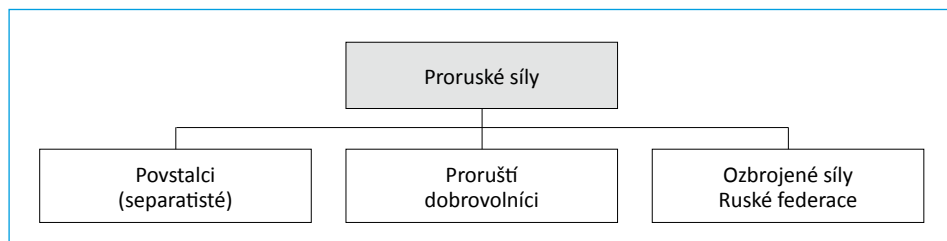

Schéma č. 1: Struktura proruských sil v konfliktu na východní Ukrajině v období duben 2014 – únor 2015

1.2 Skrytý přístup ruské federace k bezpečnostní politice

Smyslem této podkapitoly je uvést a popsat některé odborné výrazy, které ač samy o sobě s konfliktem přímo nesouvisí, představují pro pochopení postupu Ruské federace v oblasti praktické aplikace bezpečnostní politiky klíčové pojmy. Jedná se o termíny *teorie duševních stavů*, *machiaveliánské myšlení* a *próteovská strategie*.⁶

Teorie duševních stavů a machiaveliánské myšlení představují úzce provázané pojmy, znalosti a schopnosti, které lze využít k předpovídání toho, jak se budou určité osoby za určitých podmínek pravděpodobně chovat (teorie duševních stavů) a jak tyto osoby ovládat a směřovat je ve prospěch zájmu manipulátora (machiaveliánské myšlení). Nedílnou, přirozenou a samozřejmou součástí machiaveliánského myšlení je mimo jiné také schopnost lhaní, šizení, úskoku apod.

Próteovská strategie naopak představuje způsob obrany proti machiaveliánskému myšlení. Spočívá ve schopnosti skrývat vlastní zájmy pomocí vkládání náhodných prvků do svého chování. Tím lze protistranu vystavit vlastní nepředvídatelnosti a nevypočitatelnosti. Důležitými pro pochopení próteovské strategie jsou důvody, kdy se prosazuje. Prvním případem je situace, kdy je jedinec přesvědčen, že daný stav překročil určitou hranici a cítí se bezprostředně ohrožen. Druhým případem je situace, kdy se jedinec z jeho pohledu ocitá ve stavu nevyhnutelné reakce k zachování vlastní existence.⁷

⁵ MORGAN, Martin. Russian TV lauds “volunteers” fighting in Ukraine. In: www.bbc.com [on-line]. 2014 [cit. 2016-09-09]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-29078465>

⁶ KOUKOLÍK, František. Machiaveliánská inteligence: myšlení a eseje ze třetí kultury v roce 2000. Praha: Makropulos, 1999. s. 68-82

⁷ K tomu je ovšem nutné dodat, že z politického hlediska vůbec nezáleží na tom, jestli jsou předpokládány hrozby reálné nebo ne. Jsou-li o jejich existenci politici přesvědčeni, většinou se s tím nedá nic dělat, kromě toho, že je s tím třeba počítat při vlastním postupu. (*vlastní poznámka*)

Dle dlouhodobého bezpečnostněpolitického počínání Ruské federace lze usuzovat na to, že Rusové dosáhli v oblasti praktického využití výše uvedených termínů určité syntézy. To staví jejich protivníky, kteří sázejí na otevřenost, čitelnost, předvídatelnost a jednotnost a stálost postupů, do velice nevýhodné pozice bez možnosti účinné reakce na výše uvedené chování.

Podobný, ale poněkud osobitější pohled na způsob zapojení Ruska do konfliktu lze nalézt v pojetí jednoho z blízkých spolupracovníků prezidenta Putina, Vladislava Surkova. Ten býval v minulosti označován za hlavního ideologa současné kremelské politiky.⁸ Vladislav Surkov⁹ popsal ve své povídce „Without sky“ („Bez nebe“)¹⁰ válku z pozic politické filozofie, či možná lépe sociálně definičního pohledu. Válka je v tomto případě uvažována jako dílčí proces existence společnosti a vojenský konflikt je pouhou součástí úsilí o dosahování stanovených cílů.¹¹

Zkoumáním výše uvedených východisek pak nabývá poněkud jiných souvislostí i pojem tzv. ruské hybridní války. Lze sice souhlasit s názory,¹² že „hybridní válka“ v současném ruském pojetí nepředstavuje z vojenského hlediska v zásadě nic nového, avšak z hlediska obecnějšího přístupu k popisovanému konfliktu je pozoruhodná především různorodost, propojenost a dlouhodobost ruského působení.

Studie Finského institutu mezinárodních vztahů (2015)¹³ označuje ruskou hybridní válku, jako tzv. full spectrum conflict¹⁴, tj. konflikt postihující v různé míře veškeré prvky systému, které jsou k jeho projevům reaktivní. Mohou tak být vtaženy do konfliktu bez ohledu na to, zda se jej účastní přímo na bojišti, či ne. Jednotlivá spektra konfliktu pak mohou tvořit například informační válka, přímý vojenský střet, obchodní (sankční) válka, diplomacie a další. Lze sice oprávněně namítnout, že konflikt má ze své podstaty vždy více rozměrů nebo oblastí působení, ovšem pro plné pochopení

⁸ STIER, Gabriel. Surkov: Putinův Richelieu. In: *ceskapozice.lidovky.cz* [on-line]. 2012 [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/vladislav-surkov-putinuv-richelieu-d7m/tema.aspx?c=A120404_050227_pozice_61431

⁹ 7OFFICIAL INTERNET SOURCES OF THE PRESIDENT OF RUSSIA. Vladislav Surkov. In: *en.kremlin.ru* [on-line]. 2016 [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <http://en.kremlin.ru/catalog/persons/2/biography>

¹⁰ DUBOVITSKY, Natan. Without sky. In: *www.bewilderingstories.com* [on-line]. 2014 [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: http://www.bewilderingstories.com/issue582/without_sky.html

¹¹ FINUCANE, Matt. Russia's non-linear approach to war in Ukraine. In: *www.russia-direct.org* [on-line]. 2015 [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <http://www.russia-direct.org/opinion/russias-non-linear-approach-war-ukraine>

¹² Zůna, Pavel. Kritický pohled na koncept hybridních válek, In: <http://vojenskerozhledy.cz> [on-line]. 2010 [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <http://vojenskerozhledy.cz/selektivni-vyhledavani/kategorie-clanku/teorie-a-doktriny/kriticky-pohled-na-koncept-hybridnich-valek?highlight=WyJoeWJyaWRuXHUwMGVklidwIx1MDBIMWxrYSImh5YnJpZG5cdTAwZWQgdIx1MDBIMWxrYSJd> STOJAR, Richard. Konflikt na Ukrajině a ruský zásah: Nový způsob vedení hybridní války, nebo aplikace klasických postupů? In: *Vojenské rozhledy*, [on-line]. 2015 [cit. 2016-09-10]. <http://www.vojenskerozhledy.cz/selektivni-vyhledavani/kategorie-clanku/ozbrojene-konflikty/konflikt-na-ukrajine-a-rusky-zasah-novy-zpusob-vedeni-hybridni-valky-nebo-aplikace-klasicky-ch-postupu?highlight=WyJoeWJyaWRuXHUwMGVklI0=#jak-citovat-tento-clanek-how-to-cite-this-article>

¹³ RÁCZ, Adrás. Russia's hybrid war in Ukraine: Breaking the Enemy's Ability to Resist. In: *www.fiia.fi* [on-line]. 2015 [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: www.fiia.fi/assets/publications/FIIRReport43.pdf

¹⁴ Český překlad tohoto pojmu není jednoznačný, snad nejméně nepřesným by mohlo být sousloví **konflikt plného rozsahu** nebo **všesměrný konflikt**.

pojmu „full spectrum conflict“ je nutné zvážit i stav společenského vývoje. Současná civilizace (společnost) je někdy také označována jako tzv. komplexní, myšleno složitá ve svém strukturním a vazebném uspořádání. V této souvislosti se také používá termín společnost sítí. V takové společnosti jsou klíčové sociální struktury a aktivity organizované v těsném propojení se elektronicky zpracovávanými informačními systémy.¹⁵ Pokud tedy bude uplatněn tzv. *full spectrum conflict* v podmínkách *komplexní společnosti* a bude udržován po dostatečně dlouhou dobu, stane se z něj tzv. **permanentní konflikt**. Průvodními projevy permanentního konfliktu jsou v cílové společnosti především všeobecný nárůst nedůvěry, nejistoty, strachu, slabosti a neschopnosti rychle a účinně reagovat na možná ohrožení. V konečném důsledku se pak působení permanentního konfliktu může projevit celkovým snížením stability a odolnosti zasažené společnosti.

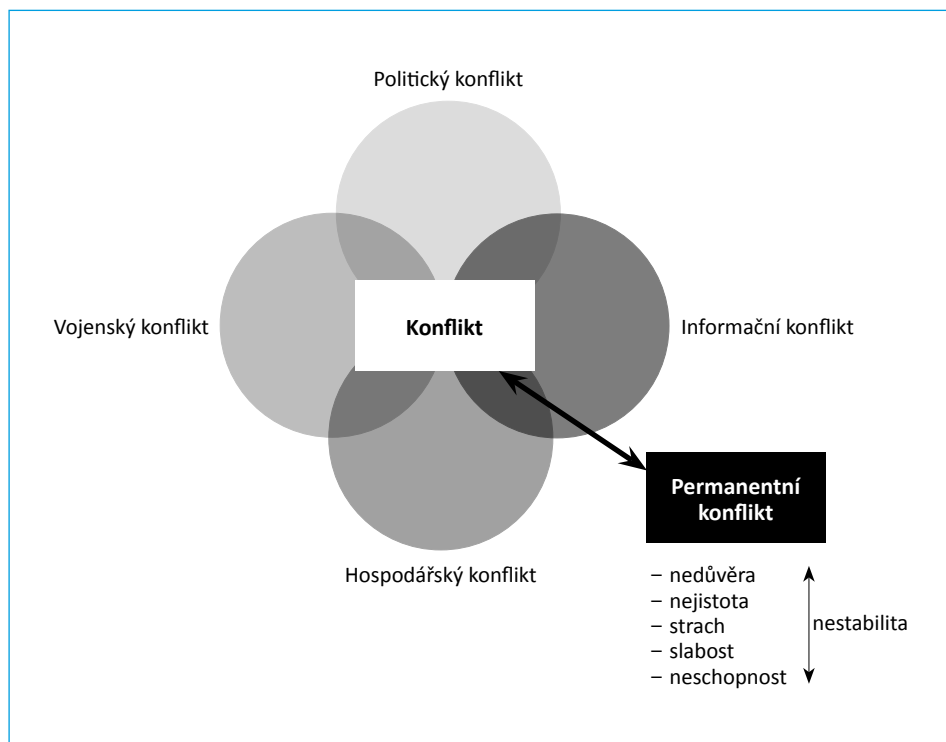

Schéma č. 2: Konflikt v komplexní společnosti a jeho vazba na permanentní konflikt.

¹⁵ The Network Society and Organizational Change [on-line]. 2001 [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://globetrotter.berkeley.edu/people/Castells/castells-con4.html>

1.3 Možnosti zkoumání konfliktu

V důsledku všeobecného nedostatku objektivních a nezávislých pramenů lze informace k analýze konfliktu získávat z níže uvedených zdrojů:

1. Oficiální informace sekundárních a terciálních aktérů konfliktu a třetích stran zprostředkované zpravodajskými agenturami a dalšími sdělovacími prostředky z místa děje. Tyto informace lze považovat za poměrně věrohodné, ale zároveň je nutné zdůraznit, že k těmto zdrojům je nutné přistupovat zdrženlivě, kriticky a průběžně je ověřovat, neboť vždy trpí určitou mírou nepřesnosti, ať již záměrnou, nebo přirozenou. Stejný předpoklad platí i o zdrojích uvedených v bodě 2 a 3.
2. Oficiální informace primárních aktérů konfliktu. Míra objektivity těchto zdrojů je obvykle odvislá od jejich úspěchu na bojišti. S mírou dosažených úspěchů lze počítat s nárůstem objektivity v hodnocení dosažených výsledků a naopak. Zároveň však platí, že bez ohledu na dosažené úspěchy potlačují primární aktéři v informování o konfliktu negativní aspekty vlastní činnosti. Jedná se například o informace o vlastních ztrátách, houževnatosti odporu protivníka, zdržení v dosažení nebo upravení cíle činnosti, podpoře třetí strany, použití problematických zbraní, útocích a násilí na civilním obyvatelstvu apod. Samostatnou podkapitolu v rámci této kategorie představují analýzy ukrajinských institucí (Generální štáb, Informačně-analytické centrum Národní bezpečnosti Ukrajiny), u nichž lze postupně pozorovat růst úsilí o věcný přístup k rozboru proběhlých událostí.
3. Informace z internetu, tj. zejména ze sociálních sítí, serveru youtube.com, internetových zpravodajských agentur a dalších webových kanálů.¹⁶

Regresivně-empatická analýza představuje nástroj (přístup) ke zkoumání složitých, špatně strukturovaných problémů, kterým konflikt na východní Ukrajině bezesporu je. Popis vzniku a průběhu konfliktu je analyzován pomocí přístupu, který je založen

¹⁶ Na sestavování důkazních analýz o ruské operaci na východní Ukrajině se specializuje zejména skupina investigativních žurnalistů Bellinacat (www.bellingcat.com). Používá poměrně jednoduchou, i když časově a organizačně náročnou metodu porovnání záznamů jednotlivců, vojenských jednotek a techniky na sociálních sítích v prostorech jejího aktuálního rozmístění nebo dislokace v Ruské federaci, se snímky z lokačních serverů (např. googleearth.com). Touto metodou lze objektivně dokázat například působení jednotek ruské armády na teritoriu Ukrajiny. Obtížnější je již tato metoda využitelná při dokazování činnosti, kterou tyto síly na ukrajinském území vyvíjely. Z analytického hlediska jde však o nesmírně cenný zdroj, neboť nejenže nabízí ukádku nasazené techniky, ale ukazuje i na například velikost přesunovaných jednotek, z jejichž složení lze usuzovat na jejich bojové možnosti a další činnosti jako například maskování, komunikaci apod. Dalším zdrojem, který se v hodnoceném období konfliktu ukázal jako velmi užitečný, byl kanál TLC (The Local Conflict), umístěný na serveru youtube.com. Na digitálním mapovém podkladu s přehlednou animací, štábní kulturou a odbornou terminologií zde byly až do února 2015 v podstatě denně hodnoceny bojové operace na Donbase a predikován jejich budoucí vývoj. S pomocí tohoto webu tak bylo možné získat informace o situaci na bojišti i s několikadenním náskokem proti hlavním zpravodajským agenturám. Tyto mapy byly vytvořeny pomocí aplikace militarymaps.info. Lze se důvodně domnívat, že tento nástroj byl jedním z mnoha, jímž se Ruská federace zapojila do konfliktu, v tomto případě v oblasti informační války (viz. Obrana a strategie - Pavlíková, 2016). Adresa ústředí společnosti Military Maps, Inc., která provozuje stránky militarymaps.info je Moskva, Kreml, Odbor vojenské mapy. (<http://militarymaps.info/info/info-page.html>)

na kombinaci hodnocení výsledků konfliktu¹⁷ a zkoumání potenciálních motivací, vazeb, nákladů, zisků, obav a příležitostí účastníků konfliktu v podmínkách nedostatku informací o jejich skutečných záměrech, možnostech, schopnostech a vůli prosazovat v konfliktu své zájmy. Tento postup zajisté není exaktní, ale v případě zapojení Ruska do konfliktu na východní Ukrajině se dle mého názoru jedná o jednu z mála možností, jak tuto akci vyhodnocovat. Ruská federace s podobným přístupem pracuje také. Jak konstatuje studie časopisu *Journal of Slavic Military Studies*¹⁸ (z roku 2015), ruská bezpečnostní a zahraniční politika dlouhodobě pracuje v oblasti analýz a předpovědí konfliktů s pojmy *Foresight* a *Forecasting*. Pojem *Foresight* lze v tomto kontextu přeložit jako prozíravost, předvídavost, obezřetnost. Pojem *Forecasting* pak ve významu předpověď, prognóza, odhad. Předvídavost předchází předpovědi atd. Jak lze tento přístup použít při identifikaci hlavního cíle Ruské federace v konfliktu na východní Ukrajině, je uvedeno ve schématu č. 3.

ANALYTICKÁ ČÁST

2. Hlavní cíl Ruské federace v operaci – procesní skica

Oficiální důvody zapojení Ruské federace do konfliktu na východní Ukrajině nejsou známy. To je svým způsobem logické, protože Ruská federace dosud nepřiznala plný rozsah vlastního zapojení a nelze předpokládat, že by k tomu v horizontu několika příštích let došlo. Dlouhodobě se shodují s názorem na cíl Ruské federace v konfliktu, který byl vyjádřen v článku think tanku Institute of modern Russia v lednu 2015¹⁹, tj. že hlavním cílem RF je udržet Ukrajinu mimo západní politické, ekonomické a bezpečnostní struktury.²⁰ Důvodů, proč by se o splnění tohoto cíle mělo Rusko snažit, je mnoho, a je možné o nich diskutovat, ale v každém případě tento cíl logicky vyplývá z chování Ruské federace vůči Ukrajině po celé období od rozpadu Sovětského svazu až do současnosti. Pro upřesnění postupu, jak odvodit cíl Ruské federace v konfliktu na východní Ukrajině, jsem zpracoval níže uvedený procesní model (schéma). Základem tohoto modelu byl výše uvedený hlavní cíl Ruské federace. Viz **Schéma č. 3**.

¹⁷ Výsledky konfliktu představují v rámci zkoumaného tématu nezpochybnitelnou skutečnost. Jsou zde nazírány jako výslednice proběhlých, dosud přesně neobjasněných dějů, které však nelze objektivně interpretovat jako výsledek proklamovaných činností, jež by ke vzniku dosaženého stavu nemohly vést. Jinými slovy, povstanci již z podstaty svého úsilí nemohli disponovat takovými schopnostmi a kapacitami, které by jim umožnily dosáhnout obratu ve vývoji konfliktu.

¹⁸ TIMOTHY, Thomas. Russia's Military Strategy and Ukraine: Indirect, Asymmetric and Putin-Led. In: *Journal of Slavic Military Studies* [on-line]. 2015 [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <http://fmso.leavenworth.army.mil/documents/Putin's-Russia/Russia%E2%80%99s%20Military%20Strategy%20and%20Ukraine%20article%20slavic%20mil%20studies.pdf>

¹⁹ JENSEN, Donald, N. The Kremlin Shifts Tactics in Ukraine. In: *imrussia.org* [on-line]. 2015 [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <http://imrussia.org/en/analysis/world/2146-the-kremlin-shifts-tactics-in-ukraine>

²⁰ S velmi podobným názorem se lze setkat i v ruské bezpečnostní komunitě, například: Pavel Felgenhauer: Putin's aim is to destroy Ukraine's independence, defeat West [on-line]. 2015 [cit. 2016-11-12]. Dostupné z: <http://www.analystsforchange.org/2015/01/pavel-felgenhauer-putins-aim-is-to.html?m=1>

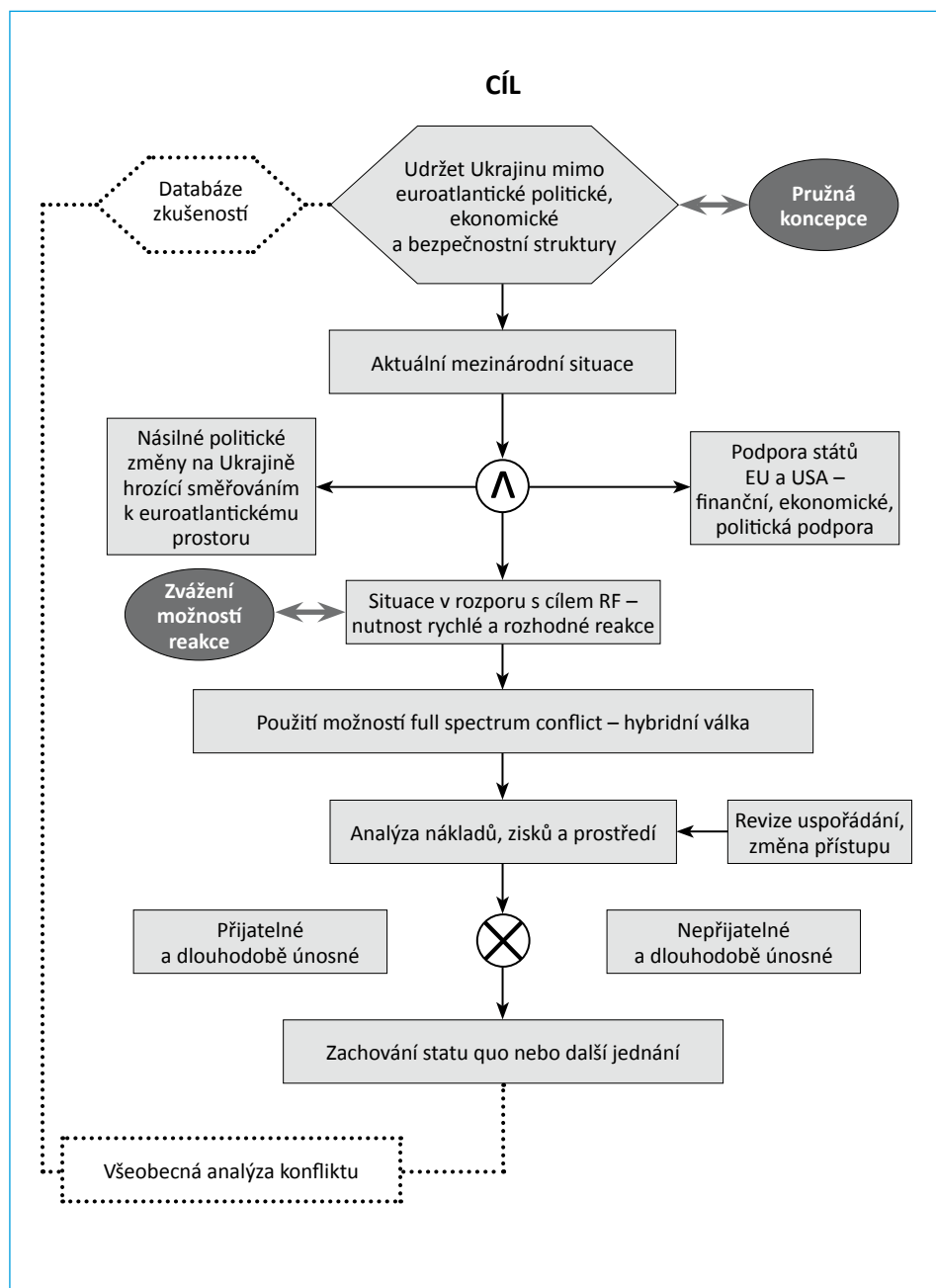

Schéma č. 3: Model dosažení hl. cíle Ruské federace v konfliktu na východní Ukrajině

3. Fáze ruské operace na východní Ukrajině

Cílem této podkapitoly je popsat způsob zapojení Ruské federace do jednotlivých fází konfliktu. S odstupem lze konstatovat, že toto zapojení mělo charakter vojenské operace a z toho důvodu je tak i nadále nazýváno.

Jako referenční rámec pro popis fází ruské operace na východní Ukrajině byla využita již zmíněná studie Finského institutu mezinárodních vztahů, publikovaná v červnu 2015.²¹ Studie dále rozvádí koncept ruské strategie asymetrického působení formulované náčelníkem Generálního štábu Ozbrojených sil Ruské federace V. V. Gerasimovem, a kterou podrobně popisuje Berzinš (2014), případně Darczewska (2014) ve sféře informační války²². Ruský postup je analyzován na základě výsledků popisovaného konfliktu s formulací předpokladů úspěšnosti tohoto přístupu a možností, jak se mu bránit, včetně potenciálu jeho dalšího použití. Finská studie se však nezabývá ruským působením v konfliktu v době po vojenské reakci kyjevské vlády na separatistické aktivity na východní Ukrajině. Zahájením tzv. Antiteroristické operace (ATO) došlo k tomu, že Rusko nemohlo dokončit akci dle původního záměru. K zabezpečení splnění hlavního ruského cíle bylo nutné předpokládaný operační postup změnit. Níže uvedená tabulka ukazuje předpokládané fáze ruské operace dle Rácze (2015) a skutečně proběhlé fáze operace v důsledku ATO ukrajinské vlády.

Operační fáze dle Rácze (2015)	Shoda/neshoda	Operační fáze proběhlé v období duben 2014 – únor/2015
1. Přípravná fáze – strategická, politická, operační opatření.	Shoda	1. Fáze aktivace prostoru operace – strategická a politická příprava prostoru operace probíhala trvale v souladu s ruskou strategií asymetrického působení, operační opatření probíhala průběžně v 1. a 2. fázi.
2. Útočná fáze – násilné nepokoje, odstranění zástupců centrální vlády, ustanovení alternativní vlády.	Shoda	2. Fáze administrativního a politického ovládnutí prostoru operace
3. Stabilizační fáze – politická stabilizace změn, odtržení okupovaného teritoria od původního státu, zabránění akcím napadeného státu k obnově vlivu a znovuzískání ztraceného teritoria.	neshoda – zahájení ATO	3. Upevnění moci a boj o obsazená území

²¹ RÁCZ, ref. 2, on line

²² BERZINŠ, Janis. Russia's New Generation Warfare in Ukraine: Implications for Latvian Defense Policy. In: *National Defence Academy of Latvia* [on-line]. 2014 [cit. 2014-10-12]. s. 3-4. Dostupné z: <http://www.naa.mil.lv/~media/NAA/AZPC/Publikacijas/PP%2002-2014.ashx>; DARCZEWSKA, Jolanta. *The anatomy of Russian information warfare: the Crimean operation, a case study* [on-line]. 2014 [cit. 2014-10-11]. ISBN 978-83-62936-45-8. s. 23-25. Dostupné z: http://www.osw.waw.pl/sites/default/files/the_anatomy_of_russian_information_warfare.pdf

Operační fáze dle Rácz (2015)	Shoda/neshoda	Operační fáze proběhlé v období duben 2014 – únor/2015
	neshoda	4. Rozhodující boje v prostoru operace
	Značná shoda s částí fáze 3 dle Rácz (2015)	5. Stabilizace prostoru operace a upevnění získaných pozic

Tabulka č. 1: Porovnání teoretických fází ruské operace na východní Ukrajině dle Rácz (2015) s fázemi proběhlými v období duben 2014 – únor 2015

Zdroj: Rácz (2015) a vlastní zpracování

3.1 Fáze 1 – Aktivace prostoru operace

Tuto fázi nazývá Rácz²³ jako operační opatření v rámci přípravné fáze ruské hybridní války. Podstatné na této přípravě je to, že přímo směřuje k vytvoření podmínek pro následující fázi operace. Této fázi operace dominovaly níže uvedené činnosti:

4. Vytváření politického tlaku a provádění dezinformačních kampaní.
5. Aktivace „páté kolony“ – tj. spolupracujících oficiálních představitelů, spřátelených osob v bezpečnostních složkách, spřízněných skupin s kriminálním pozadím.
6. Soustředění nátlakových skupin vojsk v okolí ukrajinských hranic pod záminkou provádění vojenských cvičení.

Protutofázi operace bylo charakteristické také to, že v ní nebylo používáno otevřené násilí. Odpor proti zástupcům centrální vlády probíhal se snahou vyvolat dojem legality. K tomu byly využity protivládní demonstrace obyvatel, přičemž případné vyprovokované střety byly zveličovány a udávány jako důkaz agresivity vládních orgánů.

3.2 Fáze 2 – Administrativní a politické ovládnutí prostoru operace

V počátcích ruské operace na východní Ukrajině byly používány k vyvolání veřejných nepokojů, násilností a autentičnosti povstání skupiny osob napojené na místní kriminální a silové struktury. Ty byly řízeny agenty ruské vojenské rozvědky (GRU). Jednalo se zejména o bývalé, k Rusku loajální agenty ukrajinských tajných služeb, žoldnéře, proruské nacionalisty, členy kriminálních band a bývalé členy pořádkových jednotek Berkut. Mezi nimi pak byli rozptýleni i skuteční místní dobrovolníci, jejichž jednotlivé motivace však nelze objektivně posoudit.²⁴ Tomuto tvrzení by odpovídalo i vyjádření vůdce separatistických sil na území Luhanské a Doněcké oblasti, Igora Strelkova, že ještě na začátku léta 2014 bylo v řadách povstalců z 90 % místní obyvatelstvo. To však neprojevilo žádné zvláštní nadšení pro boj za samostatnost výše uvedených oblastí. Spíše se očekávalo

²³ RÁČZ, ref. 3, s. 57

²⁴ CONNEL, Mary Ellen; EVANS, Ryan. Russia's "Ambiguous Warfare" and Implications for the U.S. Marine Corps. In: <https://www.cna.org> [on-line]. 2015 [cit. 2016-09-10]. s. 10 Dostupné z: https://www.cna.org/CNA_files/PDF/DOP-2015-U-010447-Final.pdf

opakování Krymského scénáře s příchodem ruských vojsk.²⁵ Proruské síly nebyly v této době dostatečně kvalitní ani početné. To nakonec potvrdil i sám Strelkov, který uvedl, že již v době květnových bojů o Slavjansk byl problém získat pro boj s ukrajinskými silami být jen 1 000 nových dobrovolníků z řad místního obyvatelstva.²⁶

Velení NATO uveřejnilo v polovině dubna 2014 informace, podle nichž byli tzv. pro-ruští aktivisté na východní Ukrajině profesionální vojenské síly pod ruskou kontrolou, tj. bylo možné se domnívat, že míra aktivity místního obyvatelstva je velice malá. V této informaci bylo také uvedeno, že obsazování měst na východě Ukrajiny bylo výsledkem dobře plánované vojenské operace řízené z Ruska. Tento názor potvrzují dle NATO níže uvedené indicie:

1. Profesionální chování a pohyby vůdců a ozbrojenců.
2. Profesionální držení zbraní – ponos, úprava řemení, pozice rukou a prstů – nejsou na spoušti.
3. Koordinované použití slzného plynu a ohlušujících granátů.
4. Organizovaná činnost na kontrolních stanovištích – pozornost, ostražitost, soustředěnost strážných a jejich kontrola velením stanoviště.
5. Koordinované útoky na budovy s rychlou kontrolou okolí – spontánní útoky nikdy nemohou dosáhnout takové preciznosti.
6. Vybavení ruskými zbraněmi a profesionálním vojenským vybavením – příliš kvalitní a disciplinovaně nošené na místní povstalec.²⁷

V této fázi došlo ve městech východní Ukrajiny obsazených proruskými silami²⁸ k ovládnutí administrativních budov, telekomunikačních vysílačů, letišť a dalších důležitých infrastrukturních zařízení a de facto k převzetí správy obsazených sídel.²⁹

V rámci uplatňované taktiky vynikala snaha vyvolat dojem o autentičnosti povstání, včetně samotného jeho názvu, kdy se záhy začal používat výraz „Ополчення“ případně „Ополчenci“. Tento termín má v ruštině řadu významů a významových souvislostí. Dle velké sovětské encyklopedie³⁰ se jedná o označení pro vojensky strukturované skupiny vzniklé na základě odporu širokých lidových vrstev proti vetřelcům. Hlavní důraz je v tomto významu slova kladen především na původnost lidového odporu. V případě

²⁵ DOLGOV, Anna. Russia's Igor Strelkov: I Am Responsible for War in Eastern Ukraine. In: <https://temoscowtimes.com> [on-line]. 2014 [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <https://themoscowtimes.com/articles/russias-igor-strelkov-i-am-responsible-for-war-in-eastern-ukraine-41598>

²⁶ INTERNATIONAL CRISIS GROUP. Russia and the Separatists in Eastern Ukraine. In: www.crisisgroup.org [on-line]. 2016 [cit. 2016-09-10] s. 10. Dostupné z: <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/eastern-europe/ukraine/russia-and-separatists-eastern-ukraine.cit>

²⁷ BREEDLOVE, Philip, M. NATO military commander: Evidence Proves Russian forces already in Ukraine. In: www.atlanticcouncil.org [on-line]. 2014 [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <http://www.atlanticcouncil.org/blogs/natosource/nato-military-commander-evidence-proves-russian-forces-already-in-ukraine>

²⁸ File: East Ukraine Conflict. In: <https://commons.wikipedia.org> [on-line]. 2016 [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:East_Ukraine_conflict.png

²⁹ CONNEL, Mary Ellen; EVANS, Ryan, ref. 2, s. 10

³⁰ DIC.ACADEMIC.RU. Heslo „Ополчение“. In: dic.academic.ru [on-line]. 2016 [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/116452/%D0%9E%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5>

popisovaného konfliktu se pak mělo jednat o dobrovolníky, kteří bojují za nezávislost svého regionu na „fašistické“ vládě v Kyjevě, případně za samostatnost, ať již úplnou, nebo omezenou v rámci Ruské federace. Nakonec se však ukázalo, že v zájmových oblastech neexistuje autochtonní podpora separatismu v takové míře, která by byla dostatečná k široké mobilizaci místního obyvatelstva, případně k uvolnění nahromaděné energie v důsledku silné nespokojenosti s vládou v Kyjevě.

Obecně by tedy šlo tuto fázi charakterizovat jako období taktiky minimálního úsilí k převzetí moci, s posunem k taktice omezené vojenské podpory v situaci, kdy se moc v zájmových oblastech sice podařilo převzít, ale nevedlo to k dosažení věrohodného výsledku, za který by bylo možné považovat jakoukoliv vzájemně dodržovanou dohodu s kyjevskou vládou. Naopak tím, že se ukrajinské orgány rozhodly provést tzv. protiteroristickou operaci, musela být nutně pozměněna i taktika (pro)ruské strany.

3.3 Fáze 3 – Upevnění moci a boj o obsazené území

Jedním ze zlomových momentů pro průběh ruské akce na východní Ukrajině se stalo rozhodnutí ukrajinské vlády o zahájení antiteroristické operace ze dne 13. 4. 2014.³¹ Operace se rozbíhala zvolna, zpočátku nepřinášela znatelné výsledky a separatistickým oddílům se dařilo její průběh narušovat. Celková situace se však změnila po zintenzivnění bojů a masivnějším nasazení vládních sil včetně těžké obrněné techniky a dělostřelectva, ke kterému došlo po ukončení prvního příměří v oblasti. To bylo jednostranně vyhlášeno ukrajinskou stranou 20. 6. 2014.³²

Nepočtené povstalecké oddíly, bez výraznější podpory místního obyvatelstva, začaly být rychle ničeny a byly nuceny se stále více stahovat z obsazených území. Dle sdělení Ministerstva obrany Ukrajiny byly ke konci května osvobozeny jižní a západní části Doněcké oblasti a sever Luhanské oblasti, avšak pod kontrolou proruských stále zůstávaly prakticky všechna velká města v zasažených oblastech.³³

V této fázi začali do bojů na východní Ukrajině stále více zasahovat dobrovolníci, zejména z Ruska. Na bojišti byl také zaznamenán známý čečenský prapor Vostok.³⁴ Pro ruské síly v této době široce využívaly ruční protitankové (RPTZ) a protiletadlové zbraně (MANPADS). Zároveň byla v této době stažena velká část ruských nátlakových sil z okolí rusko-ukrajinské hranice. Jejich počet se odhadoval na přibližně 40 000 vojáků. Zdroje NATO však přesto konstatovaly, že v blízkosti hranice zůstává stále cca 7 ruských praporů

31 ЗАГОРОДНИЙ Александр. Как начиналась война: два года назад на Донбассе была объявлена Антитеррористическая операция. In: <http://ru.tsn.ua/> 2016 [on-line]. [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <http://ru.tsn.ua/ato/kak-nachinalas-voyna-dva-goda-nazad-na-donbasse-by-la-obyavlena-antiterroristicheskaya-operaciya-614141.html>

32 BBC. COM (1). Ukraine's President Petro Poroshenko declares ceasefire. In: www.bbc.com [on-line]. 2014 [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-27948335>

33 ROLAND, Oliphant. Ukraine forces claims upper hand over pro-Russia rebels. In: *Independent.ie* [on-line]. 2014 [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <http://www.independent.ie/world-news/europe/ukraine-forces-claim-upper-hand-over-prorussia-rebels-30318475.html>

34 BIGG, Claire. Vostok Battalion, A Powerful New Player In Eastern Ukraine. In: <http://www.rferl.org> [on-line]. 2014 [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <http://www.rferl.org/content/vostok-battalion-a-powerful-new-player-in-eastern-ukraine/25404785.html>

v počtu do 4000 osob. Činnost těchto sil byla nejasná, nicméně lze předpokládat, že tyto síly mohly kryt a podporovat přesun ruských dobrovolníků posilujících povstalecké oddíly.³⁵ Zesilování příchodu ruských dobrovolníků přes nekontrolované úseky hranice potvrdil ve své reportáži z místa děje také například list *New York Times*, který zároveň přinesl vyjádření řady bezpečnostních expertů o předpokládané ruské podpoře těchto dobrovolníků.³⁶

Specifickou otázkou pak představují informace o verbování tzv. dobrovolníků přímo v Ruské federaci. Poměrně ucelený přehled o tomto systému přinesl ruský deník *Novaja Gazeta*.³⁷ Pro nábor dobrovolníků do operace na východě Ukrajiny byly používány především ruská sociální síť V-kontakte³⁸ a také oficiální armádní náborová centra. V prvním případě se jednalo o on-line registraci prostřednictvím příslušných webových formulářů, kde bylo nutné splnit k registraci dále uvedené podmínky: bojovou zkušenost, věk vyšší než 26 let, požadovanou vojenskou odbornost a čistý trestní rejstřík.

V případě nevojenských podpůrných profesí bylo možné podstoupit registraci i bez předchozích bojových zkušeností. *Novaja Gazeta* dále uvádí, že armádní náborová centra měla při získávání dobrovolníků velkou výhodu v tom, že v okolí Rostova na Donu³⁹ žije cca 68 000 ruských válečných veteránů. Zde byli vybraní veteráni oslovováni přímo, avšak pouze z hodnostního sboru důstojníků a praporčíků. Kromě toho je nutné si uvědomit, že Rostovská oblast je centrem ruského kozáckého hnutí (komunity, národa, vojska), které se také stalo významným zdrojem dobrovolníků v konfliktu.

Jak byly proruské síly postupně zatlačovány, vznikala potřeba je stále více podporovat. Od zpětného získání města Slavjansk ukrajinskými jednotkami se ukázalo, že obsazené území nelze udržet bez existence dostatečného počtu náležitě vybavených vojsk.⁴⁰ Nejpozději od července 2014 bylo na podporu bojů v prostoru operace využíváno také ruské dělostřelectvo, zejména reaktivní, které páliło na ukrajinské území zejména zpoza ruské hranice.⁴¹ Proruské síly však dále ztrácely území a do začátku srpna obnovily jednotky ATO kontrolu nad velkou většinou území Luhanské a Doněcké

³⁵ ROLAND, ref. 2, on line

³⁶ KRAMER, Andrew. E. Russians Find Few Barriers to Joining Ukraine Battle. In: *www.nytimes.com* [on-line]. 2014 [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2014/06/10/world/europe/russians-yearning-to-join-ukraine-battle-find-lots-of-helping-hands.html?partner=rss&emc=rss&smid=tw-nytimes&_r=0

³⁷ КОСТЮЧЕНКО, Елена (1). Ваш муж добровольно пошел под обстрел. In: *www.novayagazeta.ru* [on-line]. 2014 [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <http://www.novayagazeta.ru/inquests/64052.html>

³⁸ Záložka: V-kontakte – Russian volunteers/Donbass (*vlastní poznámka*)

³⁹ Rostovská oblast na jihu Ruska sousedí s Ukrajinou v úseku Luhanské a Doněcké oblasti.

⁴⁰ MARSON, James. Ukraine Troops Recapture Slovyansk as Pro-Russia Militants Retreat. In: *www.wsj.com* [on-line]. 2014 [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <http://www.wsj.com/articles/ukraine-officials-say-pro-russia-rebels-flee-slovyansk-stronghold-in-east-1404549046>

⁴¹ BELLINGCAT.COM (1). Bellingcat Report – Origin of Artillery Attacks on Ukrainian Military Positions in Eastern Ukraine Between 14 July 2014 and 8 August 2014. In: *www.bellingcat.com* [on-line]. 2015 [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <https://www.bellingcat.com/news/uk-and-europe/2015/02/17/origin-of-artillery-attacks/>

oblasti.⁴² Zároveň však došlo ke značnému protažení operačních prostorů ukrajinských sil a zhoršení zásobování postupujících jednotek. Protahující se linie postupu a nezabezpečená křídla umožňovala proruským silám tyto linie za podpory ruského dělostřelectva přerušovat, obklíčovat velká uskupení ukrajinských jednotek a průběžně obnovovat kontrolu hranice s Ruskou federací. ATO se přes avizované brzké ukončení vládních operací značně zpomalila, až se v průběhu měsíce srpna postup ukrajinských jednotek téměř zastavil.

Obě strany konfliktu se dostaly do velice komplikované situace. Proruským silám hrozilo další oslabování, a pokud by ztratily kontrolu nad hranicí s Ruskem, dostávalo by se jim podpory podstatně složitěji než doposud. Navíc by šla podpora Ruské federace podstatně hůře skrývat. Síly ATO naopak nedokázaly udržet iniciativu a dále rozvíjet operační postup, ani obsadit klíčová centra povstalců (Doněck, Luhansk). Silná pozemní PVO proruských sil také znemožňovala účinnou leteckou podporu pozemních jednotek ATO.⁴³

3.4 Fáze 4 – Rozhodující boje v prostoru operace

Ve fázi rozhodujících bojů v prostoru operace, které začaly srpnovou protiofenzívou ruských jednotek, byly ukrajinským silám postupně zasazeny rozhodující úder, které měly přímý vliv na další vývoj konfliktu. První část těchto bojů proběhla v období od 24. 8. do 5. 9. 2014, kdy byl podepsán tzv. *I. minský protokol o bezodkladném příměří*.⁴⁴ Příměří však nebylo příliš dodržováno a postupně docházelo k další eskalaci konfliktu. Druhá část rozhodujících bojů, jejichž symboly se staly bitvy o Doněcké letiště a tzv. Debalcevský výběžek (kotel) probíhaly v období od podzimu 2014 až do února 2015.⁴⁵ Tato část bojů byla ukončena druhou dohodou o příměří z Minsku uzavřenou dne 12. 2. 2015 (tzv. Minsk II⁴⁶). Tehdy uzavřené příměří trvá i přes stálé porušování do současnosti (29. 10. 2016).

⁴² The New York Times.com (1) Ukraine Crisis in Maps. In: www.nytimes.com [on-line]. 2014 [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/interactive/2014/02/27/world/europe/ukraine-divisions-crimea.html>

⁴³ LUCIAN, Kim. The Battle of Ilovaisk: Details of a Massacre Inside Rebels - Held Eastern Ukraine. In: www.newsweek.com [on-line]. 2014 [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <http://www.newsweek.com/2014/11/14/battle-ilovaisk-details-massacre-inside-rebel-held-eastern-ukraine-282003.html>

⁴⁴ ORGANIZATION FOR SECURITY AND CO-OPERATION IN EUROPE. Protocol on the results of consultations of the Trilateral Contact Group, signed in Minsk, 5 September 2014. In: www.osce.org [on-line]. 2014 [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <http://www.osce.org/ru/home/123258?download=true>

⁴⁵ Міністерство оборони України (2). 2015, Аналіз бойових дій на сході України в ході зимової кампанії 2014–2015 років. In: www.mil.gov.ua [on-line]. 2015. [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <http://www.mil.gov.ua/news/2015/12/23/analiz-bojovih-dij-na-shodi-ukraini-v-hodi-zimovoi-kampanii-2014%E2%80%932015-rokiv--16785/>

⁴⁶ THE TELEGRAPH. Minsk agreement on Ukraine crisis: text in full. In: <http://www.telegraph.co.uk> [on-line]. 2015. [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/11408266/Minsk-agreement-on-Ukraine-crisis-text-in-full.html>

Zahájení srpnové protiofenzívy bezprostředně předcházelo případ tzv. „humanitárního konvoje“.⁴⁷ Oficiálně se jednalo o konvoj nákladních vozidel přepravujících humanitární pomoc civilnímu obyvatelstvu. Existuje množství názorů a pozorování⁴⁸ na skutečný účel tohoto manévru. Tyto se pohybují od nařčení z přímého dodávání zbraní a posíl do prostoru operace, až po názory, že se skutečně jednalo o humanitární akci. Na základě studia informací o směru průjezdů a čase přítomnosti prvního konvoje na ukrajinském území a následného vývoje situace považují za nejpravděpodobnější verzi, podle které byl konvoj skutečně vybaven dodávkami humanitárního materiálu. V této podobě plnil konvoj především politickou a informační roli. Ovšem hlavní účel tohoto konvoje byl zastírací. Pod vlivem obrovské pozornosti, kterou na sebe strhnul, umožnil skryté přípravy na ofenzívu ruských jednotek na jihu Doněcké oblasti.⁴⁹

První konvoj byl z Moskevské oblasti vypraven 12. 8. 2014 a na hranicích s Ukrajinou se zastavil 15. 8. 2014 na hraničním přechodu Doněck – Izvaryne. Po týdenním čekání vjel dne 22. 8. 2014 na ukrajinské území ve směru Luhansk a zpět se z oblasti Luhansku vrátil na ruské území 24. 8. 2014. Dne 24. 8. 2014 na výročí Dne Ukrajinské nezávislosti začala ruská protiofenzíva.⁵⁰ Z vývoje následných operací v prostoru Ilovajsk a Novoazovsk lze předpokládat, že před zahájením protiofenzívy byla ruská vojska pravděpodobně soustředěna⁵¹:

- a) na severu v prostoru Matvejev Kurgan s úkolem postupovat ve směru Amvrosijivka s cílem ovládnout určený prostor, spojit se s proruskými silami na ukrajinském území a obklíčit ukrajinské jednotky na směru Starobešev a Dokučajevsk.
- b) na jihu v prostoru Taganrog, Fjodorovka a Veselovozněsens'k s cílem ovládnout stanovený prostor a postupovat v obecném směru na čáru Mariupol – Volnovacha, s pravděpodobným cílem spojit se na severu s první skupinou vojsk.

Ve čtvrté fázi ukrajinské operace se ruské jednotky pohybovaly při přesunu do určených prostorů na ukrajinském území v kolonách, jejichž složení odpovídalo rotním

⁴⁷ Rusko vyslalo do července 2016 na obsazené území Ukrajiny již celkem 54 „humanitárních konvojů“. Zdroj: <http://www.kyivpost.com/article/content/ukraine-politics/ukraines-border-service-reports-54th-russian-humanitarian-convoy-heading-for-donbas-419200.html> 2016 [cit. 2016-09-10].

⁴⁸ LINDSEY, Hilsum. Tell them please don't think that Putin will stop at Ukraine. In: <http://blogs.channel4.com/> [on-line]. 2014 [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <http://blogs.channel4.com/lindsey-hilsum-on-international-affairs/tell-putin-stop-ukraine/4411>, [cit. 2016-09-10]

THE NEW YORK TIMES.COM (2). Russia moves artillery units into Ukraine. In: www.nytimes.com [on-line]. 2014 [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2014/08/23/world/europe/russia-moves-artillery-units-into-ukraine-nato-says.html?_r=0

TheGuardian.com. Aid convoy stops short of border as Russian military vehicles enter Ukraine. In: www.theguardian.com [on-line]. 2014 [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2014/aug/14/russian-military-vehicles-enter-ukraine-aid-convoy-stops-short-border>

⁴⁹ 45FOXNEWS.COM. Border guards retreat as 2 columns of Russian tanks enter Ukraine. In: <http://www.foxnews.com> [on-line]. 2014 [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <http://www.foxnews.com/world/2014/08/28/ukraine-rebel-leader-reportedly-admits-thousands-russians-fighting-with.html>

⁵⁰ LUCIAN, ref. 2, on line

⁵¹ Міністерство оборони України (1). Аналіз бойових дій в районі Іловайська після вторгнення російських військ 24-29 серпня 2014 року. In: www.mil.gov.ua [on-line]. 2015 [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <http://www.mil.gov.ua/news/2015/10/19/analiz-ilovausk-14354/>

až praporním úkolovým uskupením.⁵² O celkovém počtu⁵³ ruských vojáků nasazených ve čtvrté fázi operace neexistuje ucelená informace, odhadovaný počet ruských vojáků nasazených v průběhu srpnové protiofenzívy se pohybuje okolo počtu 1 000–1 600 osob. Kulminačním měsícem z hlediska počtu nasazených sil se stal prosinec 2014, kdy mělo být na území Ukrajiny přítomno najednou až 10 000 ruských vojáků.

3.5 Fáze 5 – Stabilizace a upevnění dosažených pozic

Další vývoj konfliktu je obtížné předvídat. Vojenské řešení situace je však za současné situace naprosto nereálné. Dle informací ukrajinské Rady národní bezpečnosti⁵⁴ byly ke konci roku 2015 organizovány proruské síly na obsazeném ukrajinském území do dvou armádních sborů s celkovým počtem téměř 63 000 osob (včetně 9 100 osob ruské armády), 1 350 tanků a dalšími stovkami obrněných transportérů a dělostřeleckých systémů, včetně reaktivního dělostřelectva. Tyto síly, které jsou podřízeny velitelství Jižního vojenského okruhu v Rostově na Donu, může v případě potřeby doplnit až 50 500 vojáků rozdělených do 39 praporních a 14 rotních taktických uskupení soustředěných poblíž hranic s Ukrajinou. Pokud se ukrajinská rozvědka zásadně nemýlí, jsou tyto síly naprosto dostatečné k tomu, aby obsazené území ubránily. Rusko kromě toho buduje řadu vojenských základen i v dalších úsecích hranic s Ukrajinou, zejména pak na směru Bělgorod – Charkov.⁵⁵

Tato situace je spíše příznivá pro Ruskou federaci, která tak může účinněji využívat zvýšeného vlivu při vyjednávání o dalším řešení konfliktu.⁵⁶ Zároveň tento stav představuje pevnou překážku na cestě integrace Ukrajiny do Evropských struktur a NATO, což mimo jiné vyplývá i ze závěrečného prohlášení Varšavského summitu NATO (2016).⁵⁷

Důležitou součástí udržení současného statu quo na Donbase jsou náklady Ruské federace na podporu tzv. Doněcké lidové republiky (DLR) a Luhanské lidové republiky (LLR). Ty činí přibližně 1,1 mld USD/rok, avšak jedná se pouze o administrativní

52 BELLINGCAT.COM (2). Russia's 200th Motorized Infantry Brigade in the Donbass. In: www.bellingcat.com [on-line]. 2016, verze 16. 1. 2016 [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <https://www.bellingcat.com/news/uk-and-europe/2016/01/16/russias-200th-motorized-infantry-brigade-in-the-donbass/>

53 THE ECONOMIST.COM (2). Reversal of Fortune. In: www.economist.com [on-line]. 2014, [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <http://www.economist.com/news/briefing/21615605-now-willing-use-russian-troops-more-or-less-openly-eastern-ukraine-vladimir-putin-has>; THE HUFFINGTON POST. NATO Military Officer: More Than 1,000 Russian Troops Operating Inside Ukraine. In: www.huffingtonpost.com [on-line]. 2014, [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: http://www.huffingtonpost.com/2014/08/28/ukraine-russia_n_5728738.html;

54 49 Інформаційно-аналітичний центр національної безпеки України (1). ГУР МОУ: Окупацийний корпус ЗС РФ на території України. In: <http://mediarnbo.org> [on-line]. 2015. [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <http://mediarnbo.org/2015/10/28/gur-mou-okupatsiyniy-korpus-zs-rf-na-teritoriyi-ukrayini/>; Zajímavé doplnění viz. <https://twitter.com/AlexKokcharov>

55 STRATFOR.COM. Russia's scare tactics in Ukraine. In: www.stratfor.com [on-line]. 2016. [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <https://www.stratfor.com/analysis/russias-scare-tactics-ukraine>

56 JUDGE. ref 3, on line

57 NATO. Warsaw Summit Communiqué (article no.16). In: www.nato.int [on-line]. 2016. [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133169.htm

náklady a prostředky pro výplatu sociálních dávek.⁵⁸ Jde o značnou sumu, avšak nelze předpokládat, že by tato částka byla pro Ruskou federaci, i přes současný stav její ekonomiky, neúnosná. Ruské hospodářství je i v současných sankčních podmínkách a při poměrně nízkých cenách ropy relativně stabilní.⁵⁹ Navíc tato otázka představuje jeden z pilířů přežití současného politického režimu v Rusku.

3.7 Shrnutí

Lze shrnout, že pro postup Ruské federace byla v hodnoceném období konfliktu charakteristická především fázovaná, stupňovaná, systematická činnost při řízení operace. To neznamená, že by provedení ruských akcí nebylo bez vlastních závažných chyb, ale na rozdíl od ukrajinské strany dokázalo Rusko najít účinnou vojenskou a politickou odezvu na vynucenou situaci. Přitom platí, že postupné vyčleňování sil a prostředků neznamená oddělení jednotlivých fází nasazení. Jedná se spíše o postupnou gradaci, kdy v závěru působí nasazené síly a prostředky současně, samozřejmě však do té míry, pokud je jejich činnost produktivní pro dosažení cílů operace. Postupné nasazování sil a prostředků v rámci proruských sil v konfliktu na východní Ukrajině zřehledňuje tabulka č. 2.

Fáze operace	Síly a prostředky	Vybavení; charakter činnosti	Přibližné datum	Poznámka
1. Aktivace prostoru operace	Týmy řídicích agentů, iniciátoři „povstání“, aktivace spřátelených struktur v bezpečnostních složkách.	Ruční palné zbraně; organizace demonstrací, průzkum.	03–04/2014	
2. Administrativní a politické ovládnutí prostoru operace	Sabotážní, diverzní, průzkumné týmy, násilnické bandy a gangy, místní dobrovolníci.	Ruční palné zbraně, RPTZ, MANPADS; organizované útoky a ovládnutí administrativních, komunikačních a infrastrukturních center, ozbrojené potyčky s místními bezpečnostními složkami, jejich eliminace, budování kontrolních stanovišť.	04–05/2014	Zahájení ATO 13. 4. 2014

⁵⁸ INTERNATIONAL CRISIS GROUP, ref. 2, s. 5

⁵⁹ ČTK ČESKÉ NOVINY. Summit G20 míří k dohodě o společné podpoře globální ekonomiky. In: www.ceskenoviny.cz [on-line]. 2016. [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/summit-g20-miri-k-dohode-o-spolecne-podpore-globalni-ekonomiky/1388845>; ROKLEN24.CZ. Kdo zachrání ropný trh? Že by rusko-saudská koalice? In: <http://roklen24.cz>. [on-line]. 2016. [cit. 2016-09-10]. Dostupné z: <http://roklen24.cz/a/iq23S/kdo-zachrani-ropny-trh-ze-by-rusko-saudska-koalice>

Fáze operace	Síly a prostředky	Vybavení; charakter činnosti	Přibližné datum	Poznámka
3. Upevnění moci a boj o obsazená území	Velení a jádra bojůvek, domobrana a polovojeenské jednotky, postupný příchod dobrovolníků, včetně organizovaných dobrovolníků z Ruské federace.	Kořistní zbraně a kořistní vojenská technika; další budování kontrolních a opevněných stanovišť, zahájení boje a vytlačování ukrajinskými jednotkami. V reakci na vývoj bojů zahájena podpora dodávkami těžké pozemní bojové, protiletadlové a dělostřelecké techniky z Ruské federace; boj s postupujícími ukrajinskými jednotkami, zabránění dalších ztrát území, vytvoření podmínek pro protiútok	05–08/2014	Postupné ostřelování ukrajinských sil z území Ruské federace
4. Rozhodující boje v prostoru operace	Maskované jednotky ruské armády	Kompletní zbraňový arzenál jednotek Ruské federace včetně podpůrné techniky s výjimkou letectva; obklíčování ukrajinských jednotek, otevření jižní fronty a zatlačení ukrajinských jednotek na linii Mariupol – Doněck – Luhansk.	08/2014–02/2015	
5. Stabilizace a upevnění získaných pozic	Kombinace výše uvedených sil a prostředků	Upevňování dosažených pozic, obnova nezbytné infrastruktury.	02/2015–dosud	

Tabulka č. 2: Gradace nasazení sil a prostředků proruských sil v konfliktu na východní Ukrajině v období duben 2014 – únor 2015

Autor: ***Mjr. Ing. Tomáš Halačka**, narozen 1981. Absolvent VVŠ PV Vyškov v oboru velitel mechanizovaných jednotek – manažer; absolvent Fakulty životního prostředí Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem a Fakulty agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů České zemědělské univerzity v Praze. Od roku 2002 působil ve štábních funkcích u 6. zabezpečovací základny MO, Vojenské konzervatoře v Roudnici nad Labem a Posádkového velitelství Praha v oblastech vnitřního řízení, bojové přípravy, zabezpečení výcviku a plánování. V současnosti působí zejména v oblasti protokolárního zabezpečení AČR na resortní a navazující státní úrovni. V roce 2015 absolvoval kurz pro vyšší důstojníky u Centra bezpečnostních a vojenskostrategických studií UO.*

Jak citovat: HALAČKA, Tomáš. Ruská operace na východní Ukrajině v období duben 2014 – únor 2015. *Vojenské rozhledy*. 2016, 25 (4), 55-73. DOI: 10.3849/2336-2995.25.2016.04.055-073. ISSN 1210-3292 (print), 2336-2995 (on-line). Available at: www.vojenskerozhledy.cz